ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ ԳԻՏԱԿԱՆ XII ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԾՆՆԴՅԱՆ 200-ԱՄՅԱԿԻՆ

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի նախաձեռնությամբ և ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի աջակցությամբ երիտասարդ արվեստաբանների խորհուրդը գումարեց Երիտասարդ հայ արվեստաբանների գիտական XII նստաշրջանը (2017 թ. նոյեմբերի 22-ին և 23-ին)՝ նվիրված Հովհաննես Այվազովսկու ծննդյան 200-ամյակին:

Նստաշրջանի աշխատանքներին մասնակցեցին երիտասարդ արվեստաբաններ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտից (ԱԻ), Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայից (ՀԳՊԱ), Երևանի պետական համալսարանից (ԵՊՀ), Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանից (ԵՊՄՀ), Մ. Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտից (ՄՄ), Ալեքսանդր Թամանյանի անվան ճարտարապետության ազգային թանգարան-ինստիտուտից (ԹՃԹԻ), Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտից (ԿԹԻ), Քրիստափոր Քուշնարյանի անվան արվեստի դպրոցից (ՔԱԴ), Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանից (ՃՇՀ), նաև Իրանի Իսլամական Հանրապետությունից:

Բացման խոսքում Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, արվեստագիտության (ագ) դոկտոր, պրոֆեսոր *Արարատ Աղասյանը* նկատեց. «Երիտասարդ հայ արվեստաբանների գիտական տասներկուերորդ նստաշրջանը հոբելյանական է, այն նվիրված է հանճարեղ ծովանկարիչ Հովհաննես Այվազովսկու ծննդյան 200-ամյակին: Մասնակիցների թվով գիտաժողովը բավականին ներկայանալի է և չի զիջում նախորդ նստաշրջաններին: Երիտասարդ արվեստաբանների նստաշրջանները կարևորվում են ոչ միայն այն տեսակետից, որ երիտասարդներին հնարավորություն են տալիս իրենց գիտական աշխատանքները, կարծիքները, տեսակետները բարձր ակադեմիական ամբիոնից արտահայտելու, այլ նաև նպաստում են անձնական շփումների ձևավորմանը, և մասնակիցները տեղեկանում են, թե հարակից ոլորտներում ինչ է կատարվում:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, դոկտոր, պրոֆեսոր *Հենրիկ Հովհաննիսյանը:* Նա նշեց. «Այսպիսի նստաշրջանները

շատ կարևոր են, որպեսզի եկող, փոխարինող սերունդը սովորի հրապարակորեն խոսել և բանավիճել: Մեզ համար կարևոր է իմանալ, որ մեզանից հետո մեր հետքով կամ ինքնուրույն ովքեր են գալիս և ինչպես…»:

Երկօրյա նստաշրջանի չորս նիստերի ընթացքում ընթերցվեց 34 զեկուցում. ներկայացվեցին արվեստագիտության տարբեր գիտաճյուղեր՝ կերպարվեստագիտություն, երաժշտագիտություն, ճարտարապետության պատմություն և տեսություն, կինոգիտություն:

Կերպարվեստ: ԱԻ սփյուռքահայ արվեստի և միջազգային կապերի բաժնի (Սփյուռքահայ արվեստ) ավագ գիտաշխատող, ագ թեկնածու *Մարտին Հարությունյանը* հանդես եկավ «Երևանի փողոցների ու դրանց հարակից կառույցների նախագծման, կոմպոզիցիայի, դիզայնի ու արտաքին ձևավորման խնդիրներն ու բարելավման հնարավորությունները» զեկուցմամբ: «Ռուդոլֆ Խաչատրյան. գծանկար լևկասի վրա» բանախոսության մեջ ԵՊՀ դասախոս, ագ թեկն. *Հռիփսիմե Վարդանյանն* անդրադարձավ արվեստագետի՝ լևկասի վրա արված ստեղծագործություններին: Սփյուռքահայ արվեստի բաժնի գիտաշխատող *Շուշանիկ Մուրադյանը* «Հակոբ Պարոնյանի երկերը Արա Բեքարյանի նկարազարդումներում» զեկուցման մեջ դիտարկեց նկարչի՝ 1953-1961 թթ. նկարազարդած էջերը: «Զոհաբերության մոտիվը Վանի թագավորության արվեստում» բանախոսության մեջ ՀԳՊԱ աշխատակից *Գայանե Պողոսյանը* ներկայացրեց Վանի թագավորության ծիսակատարությունների խորհրդաբանությունը և պաշտամունքային թիթեղների, զարդերի պատկերագրության մեջ սրբազան զոհաբերությունների տեսարանները: ԱԻ հայցորդ *Նարե Նադարյանը* քննության առավ քանդակագործ Խաչատուր Իսկանդարյանի «Գիքոր» քանդակաշարը: «Հովհաննես Թումանյանի դիմանկարները» զեկուցման մեջ Սփյուռքահայ արվեստի բաժնի ավագ գիտաշխատող, ագ թեկն. *Մարգարիտա Քամալյանը* վերլուծեց Եղիշե Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանում, Հայաստանի ազգային պատկերասրահում, Հովհաննես Թումանյանի տուն-թանգարանում պահվող՝ հայ ականավոր նկարիչների վրձնած Հովհաննես Թումանյանի դիմանկարները:

ՀԳՊԱ դասախոս, ագ թեկն. *Անի Աճառյանի* «Ազդագրերի դիզայնի առանձնահատկությունները և դրսևորումները հայ արվեստում» զեկուցումը նվիրված էր հայկական ազդագրերի ստեղծման և զարգացման պատմությանը. լավագույն օրինակների վերլուծությամբ մատնանշվեցին ազդագրերի դիզայնի առանձնահատկությունները: ՄՄ կրտսեր գիտաշխատող *Արփինե Սիմոնյանն* անդրադարձավ Մատենադարանի N 3708 ձեռագրի մանրանկարչական արվեստին: *Սյուզաննա Գրիգորյանը* (ՀՊՄՀ) ներկայացրեց «Նա-

խաքրիստոնեական շրջանի խճանկարները Արտաշատում» թեման: Մատենադարանի՝ XVII դարով թվագրվող ձեռագրերում առկա Գրիգոր Լուսավորչի միակերպ պատկերին անդրադարձավ ԱԻ հայցորդ *Քնար Կապվալյանը*: *Անի Գրիգորյանը (ԹՃԹԻ)* Հայաստանի Երրորդ հանրապետության ժամանակաշրջանի պանթեոնային հուշակոթողների գեղարվեստական և տիպաբանական առանձնահատկություններին նվիրված զեկուցման մեջ խոսեց պանթեոնային հուշակոթողների տեղադրման և կառավարության կողմից սահմանված կարգերի ու չափորոշիչների մասին: ԱԻ հայցորդ *Մարի Աբրահամյանը* հանդես եկավ «Կնոջ կերպարը Ստեփան Աղաջանյանի արվեստում» թեմայով:

Երաժշտություն: «Մարգարիտ Բաբայանը Գոհարիկ Ղազարոսյանի մասին» բանախոսության մեջ ագ թեկն. *Նիկոլայ Կոստանդյանը* (ԿԹԻ) քննության առավ հայ կոմպոզիտոր և դաշնակահար Գ. Ղազարոսյանի (1907–1967) համերգային և ստեղծագործական գործունեության վերաբերյալ հայ դաշնակահարուհի, երգչուհի (մեցցո-սոպրանո), երաժշտագետ և մանկավարժ Մարգարիտ Բաբայանի (1874-1968) հոդվածները*:* Կոմպոզիտոր *Էդգար Գյանջումյանը* «Ռոք երաժշտության պատմության էջերից» զեկուցման մեջ դիտարկեց հայկական ռոք երաժշտության առաջացման և զարգացման հիմնական փուլերը: ԱԻ երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, ագ թեկն. *Տաթևիկ Շախկուլյանն* անդրադարձավ ֆուգա երաժշտական ձևի էությանն ու տարածմանը՝ ցույց տալով տոնիկա-դոմինանտային հարաբերակցության փոխակերպումները Տիգրան Չուխաճյանի, Ալեքսանդր Հարությունյանի և Առնո Բաբաջանյանի ֆուգաներում: ԱԻ ասպիրանտ *Գոռ Սալնազարյանը* ներկայացրեց Մարիամ Թումանյանի հուշերը հայ օպերային երգիչ, բարիտոն Բեգլար Ամիրջանյանի մասին: «Լարային կսմիթային գործիքների պատկերները հնագույն գտածոների վրա և դրանց կապը կիթառի հետ» զեկուցմամբ հանդես եկավ ԱԻ հայցորդ *Մարիաննա Պողոսյանը:* Կոմիտասի աշակերտ, երաժշտագետ-բանահավաք, խմբավար Միհրան Թումաճանի (1890-1973) երաժշտագիտական-հրապարակախոսական գործունեությանն էր վերաբերում ԱԻ երաժշտության բաժնի հայցորդ *Սաթենիկ Ղափլանյանի* զեկուցումը, որտեղ Թումաճանի գեղագիտական հայացքները ներկայացվեցին նրա գործունեությունը բնութագրող մի քանի հոդվածների վերլուծությամբ: ԱԻ հայցորդ *Շուշանիկ Հովհաննիսյանի* զեկուցումը վերնագրված էր «Երվանդ Երկանյանի անդրադարձը Վահան Տերյանին»: «Վայոց Ձորի օրորների երաժշտական բարբառի հետազոտական փորձ՝ 33 և մեկ օրորերգի օրինակով» թեմայով ելույթ ունեցավ ԱԻ ժողովրդական երաժշտության բաժնի կրտսեր գիտաշխատող *Անի Հակոբյանը*: Նույն ինստիտուտի հայցորդ

Մերի Գրիգորյանի աշխատանքը վերաբերում էր հայ կոմպոզիտոր և դաշնակահար Ստեփան Էլմասի Դաշնամուրային առաջին կոնցերտին: «Գերմանացի երգեհոնահար՝ Մարտին Լյուկեր» զեկուցումով հանդես եկավ ԱԻ երաժշտության բաժնի գիտաշխատող, ագ թեկն. *Հովհաննես Մանուկյանը*: ԱԻ հայցորդ *Աննա Հայրապետյանը* «Հայաստանյան ջազի ակունքներում» բանախոսության մեջ կարևորեց կոմպոզիտոր Արտեմի Այվազյանի դերը ՀՀ պետական ջազ նվագախմբի կայացման գործում և ընդգծեց Հայաստանում ջազի զարգացման խթանիչ դերի ու այվազյանական նվագախմբի գործունեության նշանակությունը: «Հայկական երաժշտական համաժողով. անցած ուղին և ձեռքբերումները» ուսումնասիրության մեջ ԱԻ երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, ագ թեկն. *Լիլիթ Արտեմյանը* ներկայացրեց Հայկական երաժշտական համաժողով հասարակական կազմակերպության անցած ուղին և ձեռքբերումները: Ինստիտուտի հայցորդ *Արմենուհի Բաբլոյանի* զեկուցումը անդրադարձ էր Գևորգ Արմենյանի «Խորտակում» օպերային: Հայ հոգևոր երաժշտության ութձայն համակարգի ուսումնասիրությանն էր նվիրված ԿԹԻ գիտաշխատող *Լիլիթ Հարությունյանի* «Դարձվածք ձայնեղանակները ութձայն համակարգի վենետիկյան համակարգում» բանախոսությունը:

Կինո: Սփյուռքահայ արվեստի բաժնի ավագ գիտաշխատող, ագ թեկն. *Արսեն Համբարձումովը* ներկայացրեց «Միմինո» ֆիլմը և ազգային բնավորության որոշ գծերը» թեման: «Բնույթով կատակերգական երկխոսությունների առանձնահատկությունները հայկական ֆիլմերում» զեկուցման մեջ ԱԻ հայցորդ *Ասյա Սահակյանը* քննության առավ ֆիլմերի այնպիսի երկխոսություններ, որոնք դարձել են թևավոր խոսքեր, այդօրինակ երկխոսությունների միջոցով շեշտեց կերպար կառուցելու և ֆիլմի «երկարակեցությունն» ապահովելու իրողությունը:

Ճարտարապետություն: «Սևանա վանքի ճարտարապետական հորինվածքը» հետազոտության մեջ ԱԻ ճարտարապետության բաժնի ավագ գիտաշխատող, ճարտարապետության (ճարտ.) թեկն. *Արեգ Հասրաթյանը* վերհանեց Սևանա վանքի Սբ. Առաքելոց և Սբ. Աստվածածին եկեղեցիների ճարտարապետական առանձնահատկությունները: Ճարտ. թեկն. *Դավիթ Նահապետյանը* (ՃՇՀ) քննեց «Բանակի տաճարի քարտաշ վարպետների նշանները» և համեմատական զուգահեռներ անցկացրեց դրանց ու պաշտամունքային այլ կառույցների վարպետների նշանների միջև: ԱԻ ասպիրանտ *Յաշար Հոսսեինզադե Նաղադեի* (ԻԻՀ) աշխատանքը նվիրված էր «Հասարակական շինություններում էներգիայի հուսալիության և անվտանգության ապահովումը՝ վերականգնվող էներգիայի կիրառությամբ» թեմային: «Դիլիս-

կայի բնակելի համալիրի ճարտարապետական առանձնահատկությունները» զեկուցման մեջ մագիստրանտ Արմինե Քթոյանը ներկայացրեց Ջավախքի Դիլիսկա բնակավայրում գտնվող՝ Նահատակյանների բնակելի համալիրի ճարտարապետությունը և հանդես եկավ համալիրի վերակազմության առաջարկով: ԱԻ ճարտարապետության բաժնի գիտաշխատող, ճարտ. թեկն. Հրանտ Հովսեփյանի բանախոսությունն արծարծում էր Սոլակ Մայրավանքի (կիսավեր) Սբ. Աստվածածին եկեղեցու նախակազմության նախագծի մշակման ընթացքում առաջացած խնդիրները և վերակազմության նախագծին առնչվող հարցեր:

Գիտական նստաշրջանի եզրափակիչ՝ «Վլադիմիր Բարխուդարյանը և ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը» զեկուցման մեջ Սփյուռքահայ արվեստի բաժնի ավագ գիտաշխատող, ագ թեկն. *Մերի Կիրակոսյանը* խոսեց գիտության վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանի հեղինակած 3 աշխատություններում առկա կերպարվեստի անդրադարձների, ինչպես նաև մեծավաստակ գիտնականի և Արվեստի ինստիտուտի միջև հաստատված կապերի մասին:

Նստաշրջանն անցավ ակտիվ քննարկումների և կառուցողական հարցադրումների առողջ մթնոլորտում: Զեկուցումները առաջիկայում կհրատարակվեն ժողովածուի տեսքով:

Գիտաժողովի արդյունքներն ամփոփեց և եզրափակիչ խոսքով հանդես եկավ ագ դոկտոր, պրոֆեսոր *Աննա Ասատրյանը*:

ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ Մ.Ա.
Արվեստագիտության թեկնածու